

Позакласне читання

Віктор Близнець. “Звук павутинки”. Неповторний світ дитинства – старт у майбутнє доросле життя

Конспект уроку
з української літератури
у 6 класі вчителя
Ядвіжук Тамари Володимирівни

Тема. Позакласне читання. Віктор Близнець. “Звук павутинки”. Бібліографічні відомості про митця. Романтичність, ліричність – невід’ємні риси української літератури. Неповторний світ дитинства – старт у майбутнє доросле життя.

Мета: ввести учнів у неповторний художній світ Віктора Близнеця, познайомити з цікавими фактами з біографії письменника, дати поняття про романтичність та ліричність художнього твору; вчити характеризувати світ, у якому живе Льонька – герой повісті, коментувати світ його мрій і фантазій, знаходити в тексті образи, що передають різні ідеї, емоції, почуття; розвивати відчуття слова, спостережливість, уміння проникати в суть твору; виховувати любов до всього живого, людяність, доброту, почуття відповідальності за світ, у якому живеш.

Учні повинні знати: факти з біографії В. Близнеця; зміст фрагментів повісті “Звук павутинки”; що таке романтичність і ліричність твору.

Учні повинні вміти: переказувати фрагменти повісті, характеризувати світ, у якому живе головний герой, коментувати його мрії й фантазії, порівняти їх із власними; робити висновки на основі спостережень.

Епіграфи:

“Звук павутинки” – поема в одежі прози, ...одним подихом виспіване соло на флейті” (В. Базилевський).

“... найкраще з усього, що він створив, - це “Звук павутинки”, “Земля світлячків” та “Женя і Синько” (Михайло Слабошпицький).

ХІД УРОКУ

I. Мотиваційний етап

1. Забезпечення емоційної готовності до уроку.

Прослуховування ніжної ліричної мелодії.

2. Актуалізація суб’єктного досвіду й опорних знань.

Запитання:

- Які почуття викликала у вас музика? Що ви уявляли, слухаючи мелодію?
- Пригадайте, яку музику любив Сашко із “Зачарованої Десни”?
- Хто з вас прислухався до мелодії дощу, шепоту листя, дзюрчання струмка чи до іншої музики природи?
- Розгляньте фото павутинок. Опишіть їх.
- А чи можна почути звук павутинки – тоненької, незримої, невагомої?
- Бриніти (переважно про струни)-видавати протяжний, дзвенячий звук, дзвеніти; (про комах) видавати при польоті одноманітні дрижачі звуки, дрижати.
- Як ви назвали б людину, яка не лише почула, як бринить павутинка на вітрі, а й знайшла слова, щоб описати цей звук?

II. Цілевизначення і планування

1. Оголошення теми уроку.

Ім'я цієї незвичайної людини – Віктор Близнець, автор повісті ”Звук павутинки”. Ось як про нього сказав письменник і друг Петро Перебийніс: ”Таке диво, як ”Звук павутинки” , може витворити хіба що Господь Бог. А тут – звичайна людина. Звичайна? Та ні ж бо! Про цього творця скарбів не можна писати буденними словами. Віктор Близнець умів розмовляти з небом і землею. Він був чарівником... але ж він був серед нас. Єдиний. Неповторний. Незмінний. Він бачив і чув те, чого не могли побачити і почути всі ми, суцї...”

- Запис теми уроку.

2. Спільне формулювання цілей уроку.

Дізнатися...

Навчитися...

Побачити...

Почути...

Відчути...

III. Опрацювання нового матеріалу

Доля подарувала Вікторові Близнецю всього лише 48 років. Можливо, прожив би й довше, якби не боліло серце через фальш, якби не мав таку вразливу душу, що відчувала чужі страждання, якби не обпалене війною дитинство. В одній із статей Віктор Семенович зазначав: “Мені, так би мовити, повезло: я належу до того покоління, якому дістався шматочок безмежно радісного довоєнного дитинства”.

Справді, це був шматочок, адже народився В. Близнець у 1933 році в селі Володимирівка на Кіровоградщині. Він був четвертою дитиною в сім'ї.

Ось як згадує про своє дитинство письменник: “Народився я року дев'ятсот тридцять... але тут починається плутанина моїй біографії. Справа ось у чому. Коли першої післяокупаційної осені пішов я до школи, суспільство зацікавилось моїми анкетними даними. “ Рік народження ?” – запитала вчителька. Я солідно підсмикнув парусинові штанці і сказав щиросердно: “Не знаю, тьотю...” – “А метрика?” – здивуєтеся ви. Яка там, шановні, метрика, коли душа ледь трималася в тілі. І сільрадський архів з усім казенним майном, що здатне було горіти, з'їла холодна воєнна зима. Отож солдатські діти були часто - густо “безпаспортні ”.

...Тому і звернувся до найавторитетнішої в подібних питаннях інстанції, тобто до матері. Матуся довго пригадувала, коли ж появилася на світ її четверта дитинка. “Що в голодовку, це точно, - сказала мама. – а ось в яку пору?... Дай Бог пам'ять... Ага, весною було...”

...Так, не довго мудруючи, на сімейній раді постановили: висхідним пунктом мого існування вважати 10 квітня 1933 року.”

Письменник зростав серед нескінченних сивих полинових рівнин і безмежного неба у високості. “Степ, і небо, і спека, і курява на шляху – цього не забути ні вві сні, ні в лихоманці...” Природа рідного краю захоплювала хлопчика. Була річечка, захоплюючі ігри, а в неділю—скачки на конях, привілля у степу, де хлопчики гуртом пасли колгоспних коней.

Із теплотою й любов’ю згадує В. Близнець свого батька: “Одна людина була для мене і Шекспіром, і Котигорошком, і Сагайдачним. Це мій батько. Він для мене – жива історія з усім минулим, сучасним і прийдешнім...Він був для нас першою книгою,вищою школою, відкривав для нас землю батьків, її родильні муки й весільні торжества.”

Мати, сільська вчителька, пильно оберігала родинне вогнище, повчала і навчала. Вона крохмалем змащувала газету і з пам’яті відтворювала сторінку букваря, щоб син міг учитися, бо в селі не збереглося жодного букваря. Потім газета фарбувалася знову і писалися нові літери, склади, слова.

Шкільні роки майбутнього письменника обпалила війна, яка стала згодом однією з тем його творчості. Після війни Віктор Близнець продовжував старанно вчитися. Школа була без зошитів і без підручників, олівців. Навчався наполегливо, із захопленням і потай писав вірші. Школу закінчив із золотою медаллю.

У 1957 році закінчив факультет журналістики Київського університету і став відомим письменником.

Прийшов письменник у літературу з оповіданням для дорослих, та скоро відчув, що його покликання – писати для дітей. Публікуватися почав з 1959 року, а перша книга оповідань “Ойойкове гніздо” вийшла 1963 року. Більшість написаних книжок – для дітей. Для них він переклав із давньоруської і переказав літопис “Повість минулих літ” (1980 р.)

Віктор Близнець був дитячим письменником за природою свого таланту: він умів розглядати проблему “від початку”, звертатися до найпершого значення слова й метафори, відкривати нове в давно знайомому.

Повісті для дітей – “Паруси над степом”, “Древляни”, “Женя і Синько “,

” Підземні барикади”, “Птиця помсти Сімург”, оповідання й казки для молодших школярів, повість-казка “Земля Світлячків”.

І був “Звук павутинки” –повість, яку Віктор Близнець написав на порозі свого 40-річчя. Захотілося повернутися в дитинство, відчути його таємничі звуки та пахощі, познайомити читачів із срібним чоловічком із чудернацьким найменням Бумс, відкрити чари природи.

• Сьогоднішні читачі письменника – це ми з вами. Перегорнімо першу сторінку повісті і прочитаймо присвяту.

“Присвячую цю книгу трав’яним коникам, хрущам, тихому дощеві, замуленій річечці – найбільшим чудесам світу, які відкриває нам дитинство”.

- Що вас вразило у присвяті?

На основі присвяти й розповіді про письменника спрогнозуйте, про що може розповідатися у ”Звуці павутинки”? Використовуйте такі словесні форми:

- Я вважаю, що розповідатиметься про...

Оскільки...

Наприклад...

Отже...

- Пояснення значень слів бильце, мисник, вічко, призьба.
- Виразне читання розділів “Срібний чоловічок” і “Сопуха”(учні роблять помітки).
- Бесіда за змістом прочитаного.

Розділ ”Срібний чоловічок”

- Пригадати, як починається розділ. Про кого йдеться?
- Яким ви уявляєте срібного чоловічка? Створіть його словесний портрет. Зачитайте опис цієї істоти й порівняйте зі своїм. Які художні засоби допомогли письменнику описати його яскраво й образно? (” Він тоненький, як стеблинка, той химерний чоловічок. І світиться – синім вогнем. А бистрий, моторний – не вслідкуєш за ним. Шасть – шасть! – так і бігає по долівці, та все скоком – прискоком, так і пурхає по хаті, і здається: блискає світлячок у пільмі. Крильця у нього легкі й прозорі, як у трав’яного коника, і коли він змахує крильцями, вони тихо шерхотять, майже нечутно потріскують: трісь – трісь – трісь... ”)

• Виразно прочитати уривок (дотримуючись темпу, пауз, інтонаційної виразності) від слів “Після дощу затекла в нас хата...” до “...і звучала в хаті кришталева музика крапель.”

- Чому мати бідкалася?
- Як сприйняв цю біду син? (“У нашій хаті залунала музика.”)
- Назвати предмети, які “грали” в оркестрі дощу (*Старі дерев’яні ночви, цинковий тазик і краплі дощової води*).
- Чи однаково вони грали?
- А як? (“Дзум, дзинь, дзін! – озивався тазик, і звук був такий, наче били молоточки по скляних бурульках. А ночви казали коротко і глухо: бумс!”).
- Від чого здригався хлопчик, перебуваючи у хаті серед музики дощу? (“А то була крапля, і вона дзьобнула мене у самісінький ніс, бризнула в очі росю”).
- Куди сховався хлопчик?
- Як можна зробити в кімнаті курінь? (*Настовбурчив ковдру*).
- Що свідчить про велику фантазію й уяву Льоньки?
- Яке видовище бачить хлопчик із куреня? (*Сонячне кіно*).

- Чому вічко в віконниці для героя було схожим на сонячне кіно? Що саме він побачив? Чи доводилося вам спостерігати щось подібне?
- Уявою перенесімося у весняний сад, що буяє білопінним цвітом. Що ви в ньому відчуєте, побачите, почуєте?
- Де живуть Вишневі Пушинки? (*Живуть у саду, на волі; сидять у чашечках квітів. Вишневі Пушинки – білі-білі клубочки*).
- Куди перебираються Вишневі Пушинки, коли відцвітають вишні? (*Із сумом перебираються в хату через відчинені вікна*).
- Хто вороги пушинок? (*Дощ, вітер, комарі*).
- За чим у хаті сумують Вишневі Пушинки? (*За сонцем, фіалковим цвітом*).
- Виразно прочитати уривок від слів “Я колись не знав, що в нашій хаті живе стільки малечі...” до “...і Пушинки з сумом перебираються в хату.” Висловіть своє замилювання весняним садом, де живуть Вишневі Пушинки.
- Хто розігнав Пушинок, що танцювали? (*Чорна пір’їна – піратське судно*).
- Пофантазуйте. Яким ви уявляєте піратський корабель? Порівняйте з описаним у повісті. (*“З-за темної кручі виплила темна пір’їна. Безшумно, покрадьки вийшла на світло. Я теж подумав – пір’їна, аж то піратське судно. Ніс закручений змієм, у два ряди весла, і стоїть на палубі капітан – розбишака, на ймення Вирвизуб, і гукає своїм бандюгам: “Хапайте Пушинок! Тягніть їх сюди! І ринув, пішов корабель на лови, пірати ляскають веслами, б’ють по воді, б’ють по головах, тягнуть за коси нещасних...”*).
- Хто переміг піратів? (*Срібний чоловічок*).
- Звідки він появився?
- Як його звати? (*Бумс*).
- Яке походження його імені?
- Що зумовило бажання хлопчика подружитися зі срібним чоловічком?
- Чому Льонька жалів метелика, якого колись спіймав і посадив у коробку? Як це характеризує хлопчика? (*Страждав, шкодував, що так учинив*).
- Чому змінилося ставлення хлопчика до срібного чоловічка? Як ви оцінюєте вчинок хлопчика?
- Про що свідчить риторичне питання, над яким розмірковує герой твору: “Для чого вбивати живе?”?

“Сопуха”

- Чому дітей лякають сопухою?
- Зачитайте її портрет. (*“Там, під лавою, у найчорнішому кутку, сопе Сопуха, так сопе, аж вітер ходить по хаті...”*, *“...оте старе кудлате ледащо, оте сонне сліпко, що цілісінький день спить у корчах, а на ніч залазить до людей у хату...”*).

- Де шукав Сопуху Льоня? (*Під лавою, під столом, за діжею, навіть у духовку лазив*).

- Що знайшов хлопчик під час мандрівки? (*Стару батарейку, синє обточене скельце, кістяний зуб, іржавий наперсток*.)

- Що має кожна річ на світі? (*Дверцята*).

- Прокоментуйте думку хлопчика: (*“Мені здається, все, все на світі має свої дверцята.”*) *Дверцята* – це образ шляху пізнання.

- Що почув хлопчик, коли приклав вухо до призьби? Зачитати. (Інтонація – здивування.)

- Як хлопчик сприймав комашине життя? Чому він всіх істот називає народом?

- Як ви поставилися до фантастичних істот, витворених уявою автора?

- Хто з героїв вивчених раніше творів близький духовно до Льоні? (*Олесь*

- (*Григір Тютюнник “Дивак”*), *Женя (Євген Гуцало “Олень Август”*). Цих письменників і їх героїв об’єднує вміння бачити незвичайне у повсякденному.

- Розділ, який ми вивчаємо, має назву “Пригоди і романтика”. Яке з цих понять більше асоціюється з твором, який ми розглядаємо? Обґрунтуйте.

- **Довідка**

Романтичний – мрійливий, емоційно-піднесений, який приваблює, захоплює своєю незвичайністю, таємничістю, казковістю.

Ліричний – емоційно забарвлений, хвилюючий, такий, у якому почуття, душевні переживання панують над розумом.

“Звук павутинки” – повість і романтична, і лірична. Вона подібна до казки, адже в ній, “живуть” Сопуха і Бумс, пір’їна перетворюється на піратське судно! У Льончиній хаті всюди: на підвіконні, у печі, на миснику – мешкають таємничі істоти. Сам герой – мрійник із доброю душею. Важливими є почуття та переживання героїв. Мова твору характерна для лірики, образна, емоційна.

IV. Рефлексивно-оцінювальний етап

- Чи погоджуєтеся ви з думкою, що “Звук павутинки”- це “поема в одежі прози”?

“Мікрофон”

- Чи справилися мої очікування?

- Чим близький мені герой повісті Льонька?

V. Домашнє завдання

1. Прочитати розділи повісті “Адам”, “Ніна”.

2. Перевтілитися в одного з персонажів повісті (Срібного чоловічка, Вишневу Пушинку, Сопуху) і розповісти свою історію.

ДОДАТКИ

